

การใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้ง: ศึกษากรณี โครงการท่องเที่ยวและโรงแรม
ไทย - มาเลเซีย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

นางสาวจิตราภรณ์ สมขานนทนากุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-3697-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

NONVIOLENT CONFLICT RESOLUTION: A CASE STUDY OF THE THAI-MALAYSIAN GAS PIPELINE
AND GAS SEPARATION PLANT PROJECTS AT CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

Miss Jitraporn Somyanontanakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-17-3697-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้ง: ศึกษากรณีโครงการก่อสร้างก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

โดย

นางสาวจิตราภรณ์ สมยานนทนากุล

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว)

.....
(นางจิราพร บุญนาค)

จิตราภรณ์ สมยานนทนากุล: การใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้ง: ศึกษากรณีโครงการ
ท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา(NONVIOLENT CONFLICT
RESOLUTION: A CASE STUDY OF THE THAI-MALAYSIAN GAS PIPELINE AND GAS
SEPARATION PLANT PROJECTS AT CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ หน้ันแก้ว, 208หน้า. ISBN 974-17-3697-5.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจและการรับรู้เรื่องสันติวิธีของกลุ่มขัดแย้งในโครงการโรงท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย อ.จนะ จ.สงขลาและเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การใช้สันติวิธีไม่สำเร็จในสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าว โดยมีสมมติฐานว่า กลุ่มขัดแย้งมีการรับรู้สันติวิธีที่แตกต่างกัน และการใช้แนวทางสันติวิธีในโครงการท่อก๊าซ ขาดการสร้างควมไว้วางใจและช่องทางการสื่อสารระหว่างกันของกลุ่มขัดแย้ง การศึกษาได้ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับบุคคล 5 กลุ่ม คือ บริษัทผู้รับผิดชอบโครงการฯ ฝ่ายสนับสนุนโครงการฯ ฝ่ายคัดค้านโครงการฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่มีบทบาทในฐานะสื่อกลาง ระยะเวลาการศึกษาอยู่ในระหว่างปี พ.ศ.2541-พ.ศ. 2546

ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้สันติวิธีของกลุ่มขัดแย้งเบื้องต้นเรื่องการละเว้นจากความรุนแรงมีความสอดคล้องกัน แต่แตกต่างกันในเรื่อง การรับรู้ประเภทของความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และลักษณะของสันติวิธี ได้แก่ สันติวิธีที่เป็นหลักการและยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหว ในประเด็นเรื่องความไว้วางใจนั้น จากการศึกษาพบว่ามีการสร้างควมไว้วางใจเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่ม ไม่มีการจัดการกับความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้น ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญของการใช้แนวทางสันติวิธีเพราะความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดอคติระหว่างกัน ในประเด็นเรื่องการสื่อสาร พบว่า ช่องทางการสื่อสารปิดลงในช่วงที่แต่ละฝ่ายมีการแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน จึงได้มีความพยายามสร้างสื่อกลางขึ้นเพื่อเชื่อมการสื่อสารระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารผ่านสื่อกลางนั้น ประสบปัญหาความน่าเชื่อถือ ฐานะที่คลุมเครือของสื่อกลางและช่วงเวลาที่ไม้เหมาะสม ผลลัพธ์ก็คือเกิดความไม่เข้าใจกันเพิ่มสูงขึ้นและเริ่มมีการตีความท่าทีและมาตรการต่างๆ ของฝ่ายตรงข้ามไปในทางลบ

ภาควิชา	การปกครอง	ลายมือชื่อนิสิต.....จิตราภรณ์ สมยานนทนากุล
สาขาวิชา	การปกครอง	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2548	

458 11148 24: MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: NONVIOLENT CONFLICT RESOLUTION / THE THAI-MALAYSIAN GAS PIPELINE AND GAS SEPARATION PLANT PROJECTS

JITRAPORN SOMYANONTANAKUL: NONVIOLENT CONFLICT RESOLUTION: A CASE STUDY OF THE THAI-MALAYSIAN GAS PIPELINE AND GAS SEPARATION PLANT PROJECTS AT CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE. THESIS
ADVISOR : ASSOC.PROF.CHANTANA BANPASIRICHOTE WUNGAEAO, Ph.D,
208pp. ISBN 974-17-3697-5.

This thesis aims to study the understanding and the perception of nonviolence among the conflicting parties and to study the conditions impeding the effectiveness of nonviolent conflict resolution. The hypotheses of this thesis are that the perception of nonviolence among the conflicting parties is different, and the nonviolent conflict resolution is impeded by the lack of trust building as well as channels of communication in their approach to conflict resolutions. The study applies qualitative research method using secondary data and in-depth interview of strategic groups including the project company, the supporters, the opponents, government officials and the third party.

The finding reveals that, basically, the perception of nonviolence among the conflicting parties has been the same; they have denied resorting to physical violence. However, there are differences in the perception of the types of violence and nonviolence. The differences are in the recognition of structural violence, and the use of nonviolent principle and strategy. The finding also unfolds that there was an effort to build trust but within specific groups. Failure to incorporate the management of distrust in conflict resolution process in both conflicting parties has led to greater prejudices and suspicion of the subsequent actions by the opposite parties. Finally, the finding reveals that there has no direct channel of communication between parties when the conflict became more polarized. The role of third party has been introduced to bridge the communication but still encountered three major problems, namely, the confidence in and the unclear role of the third party. As a result of impaired channels of communication, problems of misunderstanding, misinterpretation and misperception increased, affecting the level of trust, therefore is not conducive to the use of nonviolent conflict resolution.

Department Government
Field of study Government
Academic year 2548

Student's signature.....*Jitraporn*.....
Advisor's signature.....*Chanata*.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดา มารดา และน้องชายที่คอยสนับสนุน เข้าใจและให้กำลังใจในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความอดทนมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ หัวหน้าฯ ที่ทำให้ผู้เขียนได้รู้จักและสนใจในแนวทางสันติวิธี ทั้งยังกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำกับผู้เขียนเสมอมา อีกทั้งยังให้อภัยกับความผิดพลาดของผู้เขียนด้วยความเมตตา ความเข้าใจและความอดทน

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ประภาส ปันตบแต่ง ในฐานะประธานกรรมการที่ช่วยให้คำแนะนำกับผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ และคุณจิราพร บุณนาค ในฐานะกรรมการ ที่ช่วยให้คำแนะนำ ข้อคิด และกรุณาติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ให้กับผู้เขียน

ขอขอบพระคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านอย่างสูง ที่ให้ความเมตตา คำแนะนำ และความอดทน รวมทั้งยังเสียสละเวลา ในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณ คุณอำนวย ลายไม้ ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล และข้อคิด ทั้งยังให้ความกรุณากับผู้เขียนในด้านต่างๆ คุณศุภวรรณ ชนะสงคราม ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ทั้งยังให้ข้อคิด และข้อมูลต่างๆ อันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้เขียนเสมอมา และคุณทัศนีย์ รุ่งเรือง ที่ให้ข้อคิดและความช่วยเหลือกับผู้เขียนในด้านต่างๆ จนวาระสุดท้าย

ขอขอบคุณ นางสาวนันทกานต์ ฉิมมามี ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องการจัดรูปแบบของวิทยานิพนธ์และข้อปลีกย่อยอื่นๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และนางสาววรินทร์ กฤษณมิตร ที่ช่วยเอื้อเฟื้อแบบฟอร์มต่างๆ ให้กับผู้เขียนเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ หากมีความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 ข้อยกเว้นของการศึกษา.....	4
1.6 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
1.5.1 การสำรวจและรวบรวมเอกสาร.....	4
1.5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	5
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	5
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ความขัดแย้งและการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง: แนวคิดและทฤษฎี.....	6
2.1.1 ความหมายของความขัดแย้ง.....	6
2.1.2 การรับมือกับความขัดแย้ง.....	9
2.2 ความไว้วางใจ.....	18
2.2.1 นิยามของ “ความไว้วางใจ”.....	18
2.2.2 ความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจ (Trust and Distrust).....	21
2.2.3 เงื่อนไขของการเกิดขึ้นของความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจ.....	23
2.2.4 การแบ่งประเภทของความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจ.....	24
2.2.5 การสร้างความไว้วางใจ.....	26
2.2.6 พฤติกรรมที่จะสร้างความไม่ไว้วางใจ.....	29
2.2.7 การจัดการกับความไม่ไว้วางใจ.....	30

บทที่	ช หน้า
2.3 การสื่อสารแบบสันติวิธี.....	32
2.3.1 นิยามของ “การสื่อสารแบบสันติวิธี”.....	32
2.3.2 มิติของการศึกษาการสื่อสารในเชิงสันติวิธี.....	33
2.3.3 ข้อควรพิจารณาในการสื่อสารแบบสันติวิธี.....	44
2.4 สันติวิธีกับความไว้วางใจและการสื่อสาร.....	47
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
2.6 กรอบการศึกษา.....	52
3 ความขัดแย้งกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย	
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.....	55
3.1 บริบทของความขัดแย้ง.....	55
3.1.1 การมีส่วนร่วม กลไกการมีส่วนร่วมและสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	55
3.1.2 การแก้ไขความขัดแย้งบริเวณไหล่ทวีประหว่างประเทศไทยและประเทศ มาเลเซียและแผนพัฒนาการเกี่ยวกับภาคใต้.....	59
3.1.3 การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล.....	62
3.2 ที่มาของความขัดแย้ง.....	63
3.2.1 การตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินโครงการฯและบทบาทของทหาร และตำรวจ.....	63
3.2.2 การเคลื่อนไหวและการก่อตัวของฝ่ายต่างๆ.....	69
3.3 ประเด็นความขัดแย้ง.....	72
3.3.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล.....	72
3.3.2 ความขัดแย้งด้านการให้คุณค่า.....	73
3.3.3 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์.....	73
3.4 ความพยายามในการแก้ไขปัญหา.....	74
3.3.1 ความพยายามแก้ไขปัญหาคู่ที่ริเริ่มโดยรัฐบาล.....	74
3.3.2 ข้อเสนอสำคัญของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ.....	83
3.3.3 ข้อเสนอสำคัญของ “คนภายนอก”.....	85
3.5 ตัวแสดงสำคัญในความขัดแย้ง.....	91
3.6 เหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง.....	93
3.6.1 เหตุการณ์ประท้วงทั้งสองครั้ง (29 กรกฎาคม 2543 และ 21 ตุลาคม 2543).....	94
3.6.2 เหตุการณ์การสลายการชุมนุมในวันที่ 20 ธันวาคม 2545.....	100
3.6.3 เหตุการณ์ความรุนแรงและเหตุการณ์ที่สื่อเก่าของความรุนแรงในปี 2546.....	103

	ม
บทที่	หน้า
3.7 บทสรุป: สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ.....	109
3.7.1 ความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นในโครงการ.....	110
3.7.2 ความรุนแรงทางโครงสร้าง.....	110
4 การรับรู้สันติวิธี ความไว้วางใจและช่องทางการสื่อสาร.....	111
4.1 วิธีการหรือมาตรการที่แต่ละฝ่ายใช้ในความขัดแย้ง.....	111
4.1.1 วิธีการหรือมาตรการที่ใช้ในการจัดการสถานการณ์ปกติ.....	112
4.1.2 วิธีการหรือมาตรการที่ใช้ในการจัดการกับสถานการณ์พิเศษ.....	125
4.1.3 วิธีการหรือมาตรการที่ใช้ในการจัดการกับเหตุการณ์ความรุนแรง เฉพาะหน้าและภายหลังจากเกิดเหตุการณ์.....	128
4.2 การรับรู้สันติวิธี.....	131
4.2.1 ทักษะต่อสันติวิธี.....	132
4.2.2 การพิจารณาการรับรู้สันติวิธีของแต่ละฝ่าย.....	136
4.3 ความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจระหว่างกันของฝ่ายต่างๆ.....	138
4.3.1 ความไว้วางใจ.....	139
4.3.2 ความไม่ไว้วางใจ.....	144
4.3.3 สรุปการศึกษาเรื่องความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจ.....	150
4.4 ช่องทางการสื่อสาร.....	151
4.4.1 ช่องทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในโครงการ.....	151
4.4.2 ปัญหาของช่องทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในโครงการ.....	153
4.4.3 สรุปการศึกษาเรื่องช่องทางการสื่อสาร.....	157
5 บทสรุป.....	159
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	159
5.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการใช้แนวทางสันติวิธี.....	164
5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไปในอนาคต.....	164
รายการอ้างอิง.....	166
ภาคผนวก.....	176
ก. ลำดับเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของฝ่ายต่างๆ ระหว่างปี 2522 - 2546.....	177
ข. แผนที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ.....	202
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	208

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มผู้ขายก๊าซธรรมชาติจากพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area หรือ JDA).....	61
2	ลำดับเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของฝ่ายต่างๆ ระหว่างปี 2522 – 2546.....	177

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 สามเหลี่ยมของความขัดแย้ง.....	8
2 แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติองค์กรร่วม ไทย-มาเลเซีย พ.ศ.2533.....	202
3 ศักยภาพของแหล่งก๊าซ JDA.....	203
4 ที่ตั้งพื้นที่พัฒนาร่วม ไทย – มาเลเซีย.....	204
5 ที่ตั้ง TTM Pipeline and GSP Project.....	205
6 ระบบโครงข่ายก๊าซธรรมชาติของ ปตท.....	206
7 พื้นที่โครงการและพื้นที่ศึกษาสิ่งแวดล้อมส่วนบก.....	207